

אולימפיאדת הלשון העברית החמישית

של החוג ללשון העברית ולבלשנות שמית

תשפ"ו

שאלון הגמר – לומדי עברית

תיכון | כיתות י'-י"ב

שם פרטי ומשפחה: _____

ביתה: _____ בית ספר: _____

הנחיות: קראו את השאלות בקפידה. יש לכתוב את התשובות על דפי
השאלונים בכתב ברור.

מותר להשתמש בעט או בעיפרון.

****אין להשתמש בחומרי עזר****

1. האקדמיה ללשון העברית מזמינה בכל שנה את דוברי העברית לבחור את מילת השנה. השנה (תשפ"ו) בחרו אלפים במילה 'הביתה'.

יש רק משפט אחד שבו אפשר לכתוב 'הביתה'. מהו?

- מחכה לך.
- מחכים לך.
- לך, מחכים לך.
- מחכה לך.

תשובה: ג

הסבר: הביתה = לבית. אפשר לומר: לך הביתה או לך לבית. במשפטים האחרים אין משמעות "כיוון".

2. רון הלך לראיון עבודה, והתבקש לומר על עצמו גם תכונות חיוביות וגם שליליות. הוא אמר את התכונות הבאות: טוב לב, יושר, עצלנות, חביבות.

איזה משפט הכי הגיוני שייכתב עליו בסיכום הראיון:

- הוא איש טוב לב, יושר, עצלן - אבל חביב.
- הוא איש טוב לב, יושר, חביב - אבל עצלן.
- הוא איש יושר, חביב, עצלן - אבל טוב לב.
- הוא איש חביב, טוב לב, עצלן - אבל יושר.

תשובה: ב

הסבר: הכי הגיוני לומר ברשימה אחת את התכונות הטובות ואחרי המילה 'אבל' המביעה הסתייגות לומר את התכונה האחת השונה מהן, השלילית.

ראיון (ז') مقابلة Interview

להתבקש أن يُطلب to be asked

תכונה (נ') صفة\مِيزة haracter/Quality

חיובי, חיובית ايجابي\ ايجابية Positive

שלילי, שלילית سلبي\ سلبية Negative

יושר, ישרה مباشر (مستقيم)\ مباشرة (مستقيمة)

Honest/Direct/Straightforward

עצלן, עצלנית كسول\ كسولة Lazy

חביב, חביבה لطيف\ لطيفة Likeable

הגיוני, הגיונית منطقي\ منطقية Rational/Reasonable

סיכום (ז') تلخيص Summary

3. שאלו את שקד "מה השעה?" בשעות שונות של היום. היא ענתה תמיד בעברית נכונה.
מצד העברית, אחת התשובות שלה שונה מהאחרות.

א. איזו תשובה שונה מהאחרות?

- א. השעה נשבע חמישים ואחת.
- ב. השעה שמונה ועשרה.
- ג. השעה אחת עשרה שלושים ושמונה.
- ד. השעה שש עשרים וחמש.

ב. במה היא שונה מהאחרות?

תשובה: ב

הסבר: רק בתשובה ב שם המספר הוא בזכר – "עשרה" ולא "עשר". המספר מתייחס לדקות, ולכן השימוש בזכר לא ברור. הוא כנראה שריד לתקופות שבהן השתמשו במילים אחרות, למשל במילה 'רגע', ולכן המספר בזכר.

4. ביטויים

א. איזה ביטוי אפשר לראות בציור?

ב. אתם צריכים לכתוב ביטוי באותה משמעות של הביטוי הקודם, אבל על שף:

השף _____

ה_____

- א. נשאר רעב.
- ב. שמח בחלקו.
- ג. מגיש אוכל.
- ד. הולך למטבח.
- ה. מתנהג יפה.

ביטוי (ז') מصلח
Expression
משמעות (נ') معنی
Meaning
הסנדלר הולך יחף الإسكافي
حافي
יחף, יחפה חافي\ חافية
Barefoot
להישאר ב أن يبقى To stay
להגיש את أن يسلم
Serving the -
להתנהג أن يتصرف To
behave/To act

תשובה: א. הסנדלר הולך יחף. ב. השף נשאר רעב

הסבר: השף נשאר רעב, הוא מבשל לכולם אבל הוא עצמו לא אוכל, בדיוק כמו הסנדלר שמכין לכולם סנדלים ונעליים אבל הוא הולך בלי סנדלים ונעליים, יחף.

ספֿרן, ספֿרנית أمين\ أمينه مكتبة Librarian

ספֿר, ספֿרית حلاق\ مصففة شعر Barber
/Hairdresser

סופֿר, סופֿרת كاتب\ كاتبة Author

להשתעמם מ أن يملّ Getting bored from

5. יוני הוא ספֿרן, לירן הוא ספֿר, מירי היא סופֿרת ונטלי היא מספֿרת סיפורים. ארבעתם נפגשו בבית קפה. הם דיברו על ספֿרים.

א. מי הכי הגיוני שהשתעמם בפגישה?

- א. יוני
- ב. לירן
- ג. מירי
- ד. נטלי

תשובה: א. לירן

הסבר: יוני, מירי ונטלי מתעסקים בעבודתם בספרים, ואילו לירן גוזר לאנשים את השיער, הוא לא מתעסק בספרים בעבודתו בכלל.

ב. הבן של מירי לא הצליח להירדם. מירי הציעה לו לספור בבשים.

משמעות השורש בשם הפועל "לספור" במשפט הזה:

להירדם أن يغف To fall asleep

להציע את ל أن يقترح To offer To
share

לספור את أم يعدّ To count

מקצוע (ז') موضوع\ مهنة Profession

א. היא כמו במקצוע – ספֿרן.

ב. היא כמו במקצוע – ספֿר.

ג. היא כמו במקצוע – סופֿרת.

ד. היא כמו במקצוע – מספֿרת סיפורים.

ה. היא לא כמו אף אחת מהמשמעויות האלה.

תשובה: ה.

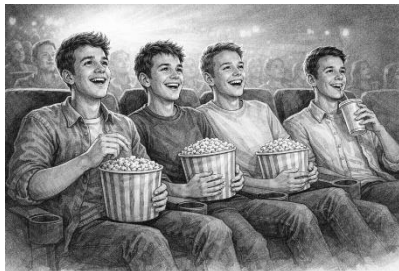
הסבר: השורש ספ"ר מעניין מאוד, ויש לו משמעויות שונות. המשמעות של לספור שונה מכל המשמעויות הקודמות.

איבר גוף (ז') أعضاء الجسم Body part

קול (ז') صوت Voice

לנוע מ ל أن يتحرك من الى To move

6. מתן אומר שהדבר שהוא הכי אוהב לעשות הוא ללכת לקולנוע עם חברים.

א. המילה **קולנוע** בנויה משתי מילים שקשורות לשני **איברי גוף** שונים.

המילה הראשונה היא _____, ואיבר הגוף שמתן והחברים משתמשים בו הוא _____.

המילה השנייה היא _____, ואיבר הגוף שמתן והחברים משתמשים בו הוא _____.

תשובה:

המילה הראשונה היא **קול**, ואיבר הגוף שמתן והחברים משתמשים בו הוא **אוזניים**.

המילה השנייה היא **נוע**, ואיבר הגוף שמתן והחברים משתמשים בו הוא **עיניים**.

בְּוַדָּאוֹת בַּלְתְּאִיד For sure

ב. מה **בוודאות** נכון לומר?

נכון / לא נכון

נכון / לא נכון

נכון / לא נכון

נכון / לא נכון

נכון / לא נכון

א. יש רק שני דברים שמתן אוהב לעשות.

ב. יש רק דבר אחד שמתן אוהב לעשות עם חברים.

ג. יש כמה דברים שמתן אוהב לעשות.

ד. מתן אוהב ללכת לקולנוע לבד.

ה. החברים של מתן אוהבים ללכת לקולנוע.

תשובה: ג

הסבר: אם הדבר שהוא הכי אוהב לעשות הוא... אז יש כמה דברים שהוא אוהב לעשות.

7. בכל משפט יש זוג פעלים **מודגש**. יש קשר בין כל זוג פעלים.

רק במשפט אחד אין אותו קשר. באיזה משפט?

מודגש, מְדַגֵּשׁ מְשַׁדֵּד (בָּרַז) \ מְשַׁדֵּד (בָּרַזָה)

highlighted/Bolded

לְהַמְצִיא אֶת אֲנִי יַחְרַע To Invent/Create

א. הצחקת אותי כל כך. צחקתי בלי הפסקה.

ב. הם לא **המציאו** שום דבר חדש. הם **מצאו** דברים

שאחרים כתבו והשתמשו בהם.

ג. מי שגידל את העצים פה, עשה עבודה טובה. הם גדלו כל כך יפה.

ד. מחר נאכיל את הדגים שלנו עוד פעם. הם כבר **אכלו** היום.

ה. המתנה הזאת **שימחה** אותי כל כך. **שמחתי** מהמתנה, ועוד יותר מהמילים החמות.

תשובה: ב

הסבר: בארבע מזוגות הפעלים יש קשר של גרימה, למשל הוא הצחיק אותי ולכן

צחקתי. רק בזוג הפעלים 'להמציא' ו'למצוא' אין קשר כזה.

עָשָׂן (ז') נָאֵר Smoke

אֵשׁ (נ') נָאֵר Fire

8. לפי כוונת הביטוי "אין עשן בלי אש", נכון לומר ש:

א. אם אין עשן אין אש.

ב. אין אש בלי עשן.

ג. אם יש אש יש עשן.

ד. אם יש עשן יש אש.

תשובה: ד

9. יהודה עמיחי, משורר ישראלי ידוע, כתב באחד מהשירים שלו:

"שלושה בנים היו לאברהם: ישמעאל ויצחק ויבכה..."

רק בשיר של עמיחי 'יבכה' הוא הבן של אברהם. אין שם כזה ואין בן כזה בתנ"ך.

א. מה **משותף** לשלושת השמות של בני אברהם בשיר?

מְשׁוּתָף, מְשׁוּתָפֶת מְשָׁרָק \ مَشْتَرَك

Mutual / Communal

ב. יש בעברית שמות חדשים הבנויים באותה דרך.

איזה שם בנוי באותה דרך?

א. תָּאִיר

ב. דוֹרִית

ג. מַעֲיָן

ד. יוֹנִית

תשובה: א. פעלים בעתיד **ב.** א. תאיר

10. בתנ"ך מספרים שלכוהן הגדול היו בגדים מיוחדים, אחד מהם היה **החושן**.

על החושן היו שמות 12 השבטים:

ראובן	שמעון	לוי
יהודה	יששכר	זבולון
דן	נפתלי	גד
אשר	יוסף	בנימין

כתבו את שם השבט, כמו בדוגמה - "שמעון":

ההפך מ... עקס The opposite of...
שָׂכָר (ז') راتب Wage/Salary
שָׁכֵן, שָׁכֵנָה جار\ جارة Neighbor

שם השבט	על מי מדובר?
שמעון	דוגמה: הוא הקשיב + ון =
	א. אני ילד + לא שמאל =
	ב. ההפך מאין + כסף על עבודה =
	ג. הסתכלו + ילד =
	ד. שתי אותיות שכנות =

תשובה: א. בנימין = בן + ימין

ב. יששכר = יש + שכר

ג. ראובן = ראו + בן

ד. גד = האות ג ליד האות ד, הן שכנות.

אָוירון (ז') طائرة مروحة Airplane
טַיִס, טַיִסֶת طيار\ طيارة Pilot
נֶהָג, נֶהָגֶת سائق\ سائقة Driver
מוֹנִית (נ') سيارة اجرة Taxi
מְלָצֵר, ית נادل\ نادلة Waiter waitress

11. יש משחק מילים שישראלים אוהבים: הם ממציאים שמות, ולפי השמות אומרים במה כל אחד עובד. למשל: אֵלִי קופֶּטֶר וְאָבִי רוֹן הם טַיִסִים, אָנָּה לִיָּזָה היא פסיכולוגית, מִיכָּה זָק הוא ספורטאי, אִישִׁימוּטוּ הוא נֶהָג מוֹנִית בִּיפֶן.

לפי השמות האלה, מה יכולה להיות העבודה של מְתִי נְשֶׁתוּ?

תשובה: מְלָצֵר, טבח, ברמן

הסבר: צריך לחשוב על הגיית המילים ולא להסתכל על

המילה הכתובה, וכך אפשר לראות שמסתתרות בהן המילים: אליקופטר, אווירון, אנליזה, מי חזק, מה תשתו.

12. באיזה משפט השימוש במילת היחס "ל" שונה מבמשפטים האחרים:

- א. הוא אמר לי ללכת.
- ב. הוא רץ לי לכביש.
- ג. הוא הסביר לי את החומר.
- ד. הוא כתב לי מכתב יפה.
- ה. הוא נתן לי ספר.

תשובה: ב. הוא רץ לי לכביש.

הסבר: במשפט "הוא רץ לי לכביש" מילת היחס "ל" אינה מוצרכת, והיא אינה מייצגת משתתף הכרחי במשפט. למעשה מילת היחס במשפט מבטאת מעורבות או עמדה רגשית של הדובר (יש הסוברים כי השימוש הוא בהשפעת היידיש). בשאר המשפטים מילת היחס "ל" היא השלמה מוצרכת לפועל במשפט.

13. אריק רצה לבחור דחליל שיעזור לו לגרש את הציפורים.

א. לפי המילים של כל דחליל, איזה דחליל הכי מתאים?

דחליל א	דחליל ב	דחליל ג	דחליל ד
ב ל	א מ	א ר	ע מ
ו כ	י ת	ת ע	ו פ
א א	ז ו	ן ב	פ ה
ו ן	ה ק	ו	ו
	ו	ת	
	ת		

תשובה: א. דחליל ד

הסבר: צריך לקרוא את המילים מלמעלה למטה ולא כפי שאנחנו רגילים בעברית מימין לשמאל.

ב. מה המשמעות הקרובה ביותר לפועל "לגרש"?

- א. להזמין מישהו לאכול
- ב. להביא מישהו הביתה
- ג. לומר למישהו ללכת
- ד. לשחק במגרש
- ה. לעזור לאחרים

מגרש (ד') ملعب Soccer field

תשובה: ג. לומר למישהו ללכת

14. אתמול חזרה קבוצת הספורטאים מתל אביב.

אפשר להבין את המשפט בשתי דרכים.

דו-משמעות תנאי المعنى ambiguity

א. איזו מילה גורמת למשפט להיות דו-משמעי?

- א. אתמול
- ב. חזרה
- ג. קבוצת
- ד. הספורטאים
- ה. מתל אביב

ב. הסבירו:

תשובה: ה

הסבר: לא ברור אם הקבוצה עצמה מתל אביב או שהיא חזרה מתל אביב.

15. הטבלה התבלבלה

להתבלבל أن يتلخبط \ يَحْتَار Getting confused

יש בטבלה 16 מילים, אבל אין בה סדר:

שולחן	קנגורו	ספר	פיל
בגד	כיסא	אבא	דרך
מקום	חתול	דוד	אח
סבא	מלך	ג'ירף	רחוב

א. סדרו את המילים בארבע קבוצות, וכתבו מה המשותף לכל קבוצה:

שימו לב! אל תחשבו רק על משמעות המילים.

קבוצה א: _____, _____, _____, _____
המשותף: _____

קבוצה ב: _____, _____, _____, _____
המשותף: _____

קבוצה ג: _____, _____, _____, _____
המשותף: _____

קבוצה ד: _____, _____, _____, _____
המשותף: _____

תשובה:

קבוצה 1: קנגורו, ג'ירף, חתול, פיל

מה משותף? בעלי חיים

קבוצה 2: אבא, דוד, סבא, אח

מה משותף? בני משפחה

קבוצה 3: מקום, כיסא, שולחן, רחוב

מה משותף? כולם בזכר אבל ברבים סיומת -ות.

קבוצה 4: בגד, מלך, ספר, דרך

מה משותף? מלעליים

ב. אילו (=אם) המילה 'כלב' הייתה בטבלה, לכמה קבוצות היא יכולה להתאים?

א. קבוצה אחת

ב. שתי קבוצות

ג. שלוש קבוצות

ד. ארבע קבוצות

ג. הסבירו:

תשובה: ב. שתי קבוצות

הסבר: המילה 'כלב' שייכת לקבוצת בעלי החיים וגם לקבוצת המילעלים.

16. ביוון העתיקה השתמשו בשיטות ייחודיות שונות לרישום מספרים. לפניכם

כמה דוגמאות לשמות מספרים ביוונית עתיקה:

ios – 1 , pente – 5 , deka – 10 , hekaton – 100 , khiloi – 1000

השלימו את הטבלה שלפניכם: כתבו את המספר בספרות רגילות כמו בדוגמאות.

המספר ביוונית	המספר בספרות רגילות
$p^k k$	6000
$kp^h p$	
$kkhp^d d$	
hd	
$p^k p^h hddpii$	5627
hhii	

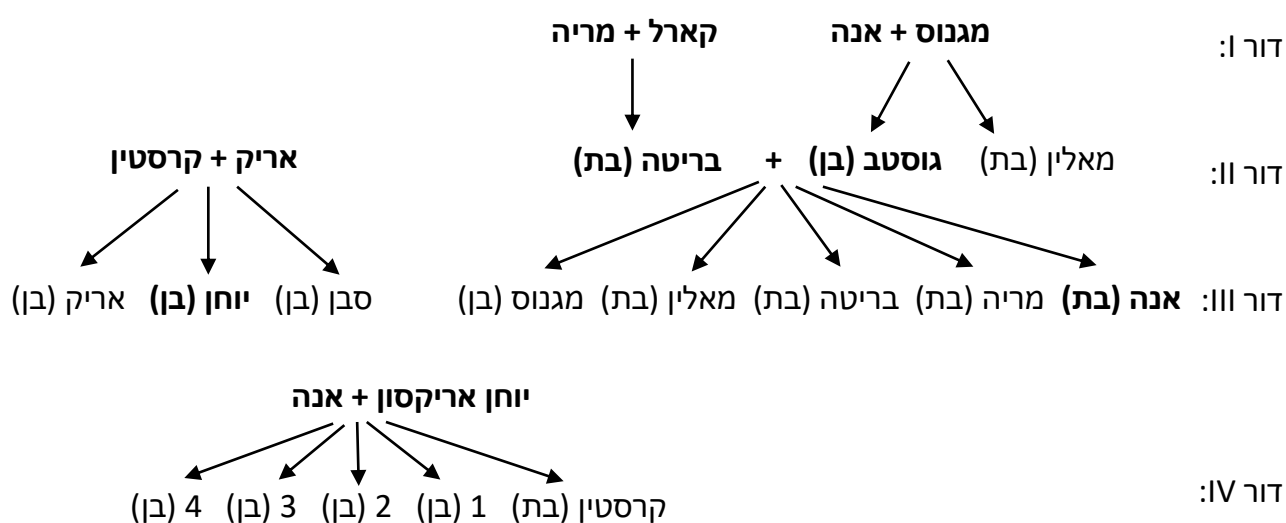
תשובה:

המספר בספרות רגילות	המספר ביוונית
6000	$p^k k$
1605	$kp^h p$
2160	$kkhp^d d$
110	hd
5627	$p^k p^h hddpii$
202	hhii

הסבר: האות הראשונה בכל שם מספר ביוונית מציינת את הערך המספרי השלם (i=1, p=5, d=10, h=100, k=1000). לפי שתי הדוגמות הנתונות בטבלה, אם יש אחרי אות גדולה אות עילית מוקטנת, יש להכפילה בערך האות המוקטנת, ואם אין אחריה אות עילית המציינת הכפלה, יש להוסיף את ערכה למספר הכולל, למשל:

$$p^k k = 5 * 1000 + 1000 = 6000$$

17. עץ משפחה בשוודיה במאה ה-18

שמות הילדים בעץ המשפחה כתובים לפי סדר הלידה, מימין לשמאל. זוגות נשואים מודגשים.

א. מהם שמותיהם של הבנים של יוחן ואנה, המסומנים בספרות 1-4?

1. _____ 2. _____ 3. _____ 4. _____

ב. מהו שם המשפחה שלהם אם ידוע שהוא אינו זהה לשם המשפחה של

אביהם? _____

תשובה: א. 1. אריק 2. גוסטב 3. יוחן 4. סבן

תשובה: ב. יוחנסון.

הסבר: מהשאלה מובן כי יש חוקיות במתן השמות במשפחה השוודית. כדי לגלות

את החוקיות יש לבדוק אילו שמות חוזרים על עצמם:

אנה: (1) הבת הראשונה של גוסטב ובריטה; (2) אם אביה.

מריה: (1) הבת השנייה של גוסטב ובריטה; (2) אם אימה.

בריטה: (1) הבת השלישית של גוסטב ובריטה; (2) אימה.

מאלין: (1) הבת הרביעית של גוסטב ובריטה; (2) אחות אביה.

מגנוס: (1) **הבן הראשון** של גוסטב ובריטה; (2) **אבי אביו**.

אריק: (1) **הבן השלישי** של אריק וקרסטין; (2) **אביו**.

קרסטין: (1) הבת הראשונה של יוחן ואנה; (2) אם אביה.

לפי חוקיות זו אפשר לדעת בוודאות:

הבן הראשון של יוחן ואנה נקרא על שם אבי אביו = אריק.

הבן השלישי של יוחן ואנה נקרא על שם אביו = יוחן.

כדי לגלות את שמותיהם של הבן השני והבן הרביעי יש לערוך הקבלה מלאה לבנות:

הבן הראשון = **אבי** אביו, הבת הראשונה = **אם** אביה.

הבן השני = ?, הבת השנייה = אם אימה.

הבן השלישי = אביו, הבת השלישית = אימה.

הבן הרביעי = ?, הבת הרביעית = אחות אביה.

לפי זה סביר להניח שהבן השני נקרא על שם אבי אימו (גוסטב), והבן הרביעי נקרא על שם האח הראשון של אביו (סבן).

שם המשפחה: באילן היוחסין מצוין שם המשפחה של אדם אחד: יוחן אריקסון. ידוע ששם אביו של יוחן הוא אריק, ומכאן אפשר להסיק ששם המשפחה מורכב משם האב + הסיומת 'סון' (= 'בן', כמו באנגלית son). אביהם של ארבעת הבנים הוא יוחן, ולכן שם המשפחה שלהם הוא יוחנסון.